

Sovittelupalvelut tukevat kustannustehokkaasti yhteiskuntarauhaa, sisäistä kokonaisturvallisuutta ja suomalaisten turvallisuudentunnetta.

Sovittelu on kustannustehokas yhteiskuntarauhaa ylläpitävä menettely. Riitojen ja rikosten käsittely sovittelussa on tutkitusti 8-10 kertaa halvempaa ja prosessit 3-5 kertaa nopeampia kuin käsittely muodollisessa oikeusjärjestelmässä.

Lakisääteisinä toimivat valtakunnallisesti rikosten ja riitojen sovittelu sovitteluomistoissa ja tuomioistuinsovittelu sekä perheasioiden sovittelu. Ensimmäiseen palveluun ohjautuvat tapaukset pääosin poliisilta ja syyttäjiltä. Rikos- ja riita-asioiden sovittelua tarjotaan maksuttomasti ja sitä koordinoi tällä hetkellä Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. Tuomioistuinsovittelu on käytössä 20 kärjääoikeudessa ja 5 hovioikeudessa. Tuomioistuinsovittelussa käsitellään eniten työriitoja, kiinteistöriitoja ja perheisiin sekä huoltajuuteen liittyviä riitoja. Perheasioiden sovittelu kuuluu sosiaalihuoltolain mukaan hyvinvointialueiden järjestämistä vastuulle.

Sovittelu ei ole vain oikeusministeriön hallinnonalaan liittyvä palvelu. Sovittelu on menettely, joka on laajasti suomalaisen yhteiskunnan käytössä eri elämäntilanteilla/ hallinnonaloilla. Palvelut liittyvät mm. opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, ulkoministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä ympäristöministeriön hallinnonaloihin.

Kansalaisille maksuttomia palveluja ovat mm. oppilaitosten vertaissovittelu sekä aikuisjohtoinen sovittelu kouluissa ja varhaiskasvatuksessa, katusovittelu, perheasioiden sovittelu, naapuruusriitojen sovittelu, vakavien rikosten jälkikäsittely ja maa- ja metsätilojen sukupolvenvaihdossovittelu. Osalle edellä mainituista palvelun tuottajista rahoitus tulee pääosin Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskassan kautta. Sovittelulla on jo nyt vahvat juuret Suomessa, osaamista on paljon ja ammattimainen koulutus on laadukasta.

Maksullisia ei-lakisääteisiä sovittelupalveluja ovat mm. työyhteisösovittelu, Suomen asianajajaliiton sovittelumenettely, asianajajatoimistojen sovittelupalvelut, ympäristöriitojen ja muiden julkisluonteisten riitojen sovittelu, polarisoituneiden väestösuhteiden, hoivapalveluiden riitojen, rajat ylittävien perheasioiden ja kansainvälisten lapsikaappausten sovittelu, luonnonvaroihin ja luonnonsuojeluun liittyvien konfliktien sovittelu sekä rakennusriitojen sovittelu.

Kaikissa edellä mainituissa maksullisissa ja maksuttomissa palveluissa sovitellaan rikoksia ja riitoja tällä hetkellä 35 000 - 45 000 vuosittain ja osapuolia näissä on 80 000 – 100 000 henkilöä. Resurssien niukkuutta jaettaessa on tärkeää huomata sovittelutyön tuomat tulokset ja hyödyt eri hallinnonalojen tehtäviä tarkasteltaessa erityisesti kustannustehokkuuden näkökulmasta.

Levottomuus ja syrjäytyminen sekä sosiaalisten konfliktien määrä ja rikollinen käyttäytyminen julkisessa tilassa ovat lisääntyneet Suomessa viime vuosina. Nuorten rikollisuuden, kouluväkivallan ja katujengiytymisen ehkäisemisessä on sovittelulla todistetusti sekä ennaltaehkäisevä että uusintarikollisuutta katkaiseva vaikutus mm. katusovittelun, kouluissa toteutetun sovittelun ja K-O-toiminnan avulla. Nuorten häiriökäyttäytymisen ja yhteisöjen konfliktien hallintaa tukee tuloksellisesti myös perheasiainsovittelu ja naapuruussovittelu.

Sosiaaliset, tekniset ja taloudelliset riidat ja laajat yhteisökonfliktit sekä rikokset koskettavat Suomessa vuosittain yli 1,5 miljoonaa ihmistä. Kustannukset yhteiskunnalle työstä poissaolojen, työkyvyttömyyden, sosiaali- ja terveyspalveluiden, häätöjen, esitutkinta- ja oikeuslaitosresurssien osalta ovat useita satoja miljoonia. Keskeisiä oikeusturvaongelmia ovat muun muassa oikeusprosessien pituus ja oikeudenkäyntien kalleus. Vaikka poliisien määrän ja oikeuslaitoksen ja Rikosseuraamuslaitoksen resurssien lisääminen on tärkeää, niillä toimilla ei yksinään kyetä vastaamaan tähän kokonaisuuteen. On tarkoituksenmukaista oikeudenhoidon kokonaisprosessien

näkökulmasta resursoida myös sovittelua ja muita konfliktinratkaisupalveluja muodollisen oikeusjärjestelmän rinnalla.

Hallituksen tärkein tehtävä on hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuuden turvaaminen. Kansalais- ja hyvinvointivaltion keskeisiä tehtäviä on tukea sosiaalisesti vakaata Suomea, joka rakentuu työstä, osaamisesta, osallisuudesta ja henkilökohtaisesta vastuunotosta. Sovittelupalvelut muodostavat keskeisen osan yhteiskuntarauhasta, hyvinvoinnista, sisäisestä kokonaisturvallisuudesta ja turvallisuudentunteesta. Yhteiskunnan on tuotettava kansalaisten elintärkeät palvelut nykyistä järkevämmiin ja tuottavammin. On selvää, että tätä kustannustehokkuutta tukee merkittävästi kansalaisten osallisuus ja vastuunkanto, jotka ovat sovittelun keskeisimpiä lähtökohtia.

Resurssoinnissa tulee keskittyä hallinnollisiin kokonaisuuksiin ja palvelujen kuluttajan – tavallisen kansalaisen - etu ja vastuunoton tukeminen on tärkeää. Sovittelun hyödyntäminen ja osaaminen on osa suomalaisen yhteiskunnan voimavaroja ja vahvuuksia. Aihetta on selvitetty viime hallituskaudella ja kehittämistyötä on syytä jatkaa. Ehdotamme:

- Perustetaan sovittelun kansallinen koordinaatorakenne, jossa yhteiskunnan sovittelutoimijat osallistuvat yhdessä sovittelun tavoitteelliseen ja käytännönläheiseen kehittämiseen
- Käynnistetään poikkihallinnollinen kehittämistyö, jossa varmistetaan palvelut kaikilla hallinnonaloilla
- Ministeriöt selvittävät sovittelun käytön hyödyntämistä omalla hallinnonalallaan
- Varmistetaan erilaisten sovittelupalveluiden tasaveroinen saavutettavuus eri puolilla Suomea
- Tutkitaan tarkemmin sovittelulla saavutettavia hyvinvointivaikutuksia ja sosio-ekonomisia hyötyjä
- Toteutetaan oikeusministeriön sovittelupalveluihin liittyvät tavoitteet tulevalle hallituskaudelle.
- Vahvistetaan tuomioistuin- sekä rikos- ja riita-asioiden sovittelun toimintaedellytyksiä

Asiantuntijayhteydenotot ja lisäinformaatio:

Jens Gellin; jens.gellin@naapuruussovittelu.fi; 050-560 1961
Suomen Sovittelufoorumi ry (SSF)

Antti Heikinheimo, sovittelija, laamanni

Pia Lappalainen, Konfliktinhallinnan dosentti, MPKK

Henna Luomaranta, Käräjätuomari/sovittelija, Oulun käräjäoikeus, riita-asioiden vastuutuomariverkoston pj

Mari Vanhanen, Käräjätuomari/sovittelija, Helsingin käräjäoikeus, riita-asioiden vastuutuomariverkoston sihteeri

Camilla Rauma-Sehm, Käräjätuomari, sovittelija (H:gin KO), Huoltoriitasovittelijoiden verkoston pj.

Pirkko Hämäläinen, Suomen Sovittelufoorumi, Pj, suurlähtettiläs

Lasse Peltonen, Professori, ympäristökongfliktien hallinta, Itä-Suomen yliopisto

Christian Wentzel, toiminnanjohtaja, Aseman Lapset ry

Tuula Yrjölä, suurlähtettiläs, Etyjin konfliktinestokeskuksen päällikkö

Jonna Kangasoja, TkT, ympäristö- ja julkisluonteisten konfliktien asiantuntija, sovittelija

Arja Konttila, PsT, erityisasiantuntija, vakavien rikosten jälkikäsittely, Saumatyö

Antti Pentikäinen, tutkimusprofessori, Carter School, Director, Mary Hoch Center for Reconciliation

Miriam Attias, KM, YTM, Hankejohtaja, depolarize.fi

Pia Slögs, Ohjelmajohtaja, kansainvälinen sovittelutoiminta, SSF

Kirsi Saloranta, Suomen Sovittelufoorumin hallituksen jäsen

Maija Gellin, FT, ohjelmajohtaja, kouluissa ja varhaiskasvatuksessa tapahtuva sovittelu, SSF

Hanna Myllynen, Ohjelmapäällikkö, #sovinto

Mika Koskinen, Valmentaja, sovittelija